מנורת המאור — תיקון האשמורות

תקון האשמורות

גרסי' בפירקי ר' אליעזר. בראש חדש אלול אמ' הב"ה למשה עלי אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות האחרונות, והעבירו שופר בכל המחנה לפרסם הדבר, כלומר משה עלה אל ההר שלא יטעו עוד אחר ע"ז. והב"ה נתעלה באותו שופר, שנא' (תהלים מז, ו) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. ולפיכך התקינו רז"ל שיהו מתחילין לתקוע בראש חדש אלול לעשות תשובה ולערבב את השטן, שנא' (עמוס ג, ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ונהגו להרבות בסליחות ובתחנונים בלילה מראש חדש אלול ועד יום הכפורים, וקמים בחצות הלילה להתחנן ולבקש על נפשם מאת הב"ה, שהוא יושב על כסא דין בימים האלו, ושופט כל בריותיו, אי זה לחיים ואי זה למות. ויש להם ראיה מדוד ע"ה, שאמ' חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. ועוד כי בחצי הלילה דעתו של אדם מיושבת עליו, מפני ששקט הגוף ונחה האסטומכא מרתוח ונתאכל המזון שבה ונזדקק הדם, ואז יכולה הנפש להתיישב מטרדת הגוף. לפיכך יכול אדם לכוין דעתו ולבו בלילה באשמורת אחרונה, שנא' (איכה ב, יט) קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה'. על כן התקינו חסידים הראשונים לקום בלילה להתפלל ולהתחנן לפני הב"ה עד אור היום, כמו שאמר דוד ע"ה עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר, אני מעיר השחר ואין השחר מעיר אותי. ותפלות שאדם מתפלל ומתחנן לפני הב"ה בלילה, הב"ה שומע אותן ועונהו, מפני שהוא עת רצון, והב"ה נזכר לחורבן בית המקדש ולגלות ישראל בין האומות, ומרחם עליהם וחונן אותם ושומע תפלתם. כדגרסינן בפ"ק דברכות א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב, שלש משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר הב"ה יושב ושואג כארי, שנא' (ירמיהו כה, ל) ה' ממרום ישאג ממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו הידד כדורכים יענה על כל יושב הארץ, ואומר אוי שחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין אומות העולם. נמצא שהמתחנן לפני הב"ה באשמורת הלילה, תחנתו נשמעת ונרצית לפני הב"ה משני ענינים, האחד מפני שהב"ה יושב על כסא רחמים לקבל תחנתן של ישראל, והשני מפני שיכול אדם לכוין את לבו. ולפי' דוד המלך ע"ה אומר אם זכרתיך על יצועי באשמורות אהגה בך.

סדר האשמורות. יאמר ש"צ אשרי וקדיש עד למעלה. ואומר לך ה' הצדקה, עד כי על רחמיך הרבים. ואומר אל מלך יושב, ויעבר רחמנא ויעבר, ואומר אנשי אמונה, אל מלך יושב ויעבר, תמהנו מרעות אל מלך יושב ויעבר, אל תעש עמנו כלה וכו', וידוי אשמנו מכל עם, וידוי לעינינו עשקו עמלינו, וידוי חטאנו, שמע, ברוך, ה' הוא האלהים, ה' מלך, אחד אלהים אלהינו שבשמים, ברוגז רחם תזכור, עננו אבינו עננו, רחום וחנון אל רחום שלך, ה' עשה למען שמך, עשה למען שמך דעני לעניי ענינן. ונהגו לומר באמצע הסליחות פזמונים ופיוטים של תחנונים. ונופלין על פניהם,

ואומר ש"צ תחנה מיושב, ויאמר אם עונינו אל תקצוף. אתאנו מרנא דבשמיא. מתרצה ברחמים. שומר ישראל מחי ומסי. חיים שאלנו ממך, רחמים בקשנו ממך. אליך ה' נשאתי עיני. אבינו אב הרחמן. אבינו מלכנו. אם הטבנו פועל. ואנחנו לא נדע. קדיש תתקבל. תענו ותעתרו.

ונהגו להתחנן בבית הכנסת באשמורת בשני לילות של ראש השנה ובליל שבת בנתים של ראש השנה ויום הכפורים, ואין אומרים לך ה' הגדולה ואין אומרים וידוי, ואין נופלין על פניהם. ואומר ש"צ פזמונים בלילי ראש השנה, ומזכיר בהם מלכיות זכרונות שופרות, ואומר עננו קודם שיאמר אלהינו שבשמים, וחותם כי אתה ה' עזרתנו ונחמתנו. ואומר ויעבור, ואומר קדיש תתקבל, ואומר תענו ותעתרו וכו'.